

Te warm kunt gij u voor de waarheid daarvan niet maken.

Doch het gevaar begint te dreigen, zoodra gij om deze waarheid de tegenwaarheid uit het oog verliest.

God heeft ons menscheijk, ook ons christelijk denken hier op aarde zoo ingericht, dat het naast iedere waarheid een tegenwaarheid vindt.

Hij heeft met de eene waarheid als schering en een andere waarheid als inslag het fijne weefsel zijner openbaring ons ten geschenke gegeven.

Een waarheid, waarbij gij geen tegenwaarheid kunt noemen, bestaat er eenvoudig niet.

Het bloed van Jezus Christus reinigt van alle zonden.

Volkomen juist.

Maar dat bloed reinigt niet, tenzij de Heilige Geest het over uw ziel als stroomen doet.

De waarheid van het voorwerpelijke wordt in evenwicht gehouden door de waarheid van het onderwerpelijke.

De Souvereiniteit Gods over het scheepsel is onbeperkt. Hij doet met de menschenkinderen naar Zijn welbehagen. Zij kunnen zich niet roeren of bewegen, ook niet zondigen tegen Zijn wil.

Op deze waarheid valt niets af te dingen.

Maar wanneer gij haar op zichzelf laat staan, vervalt gij tot de grootste dwaling.

Dan doet gij den Driemaalheilige oneer aan.

Dan klaagt gij Hem aan, dat Hij den mensch tot zonde aandrijft en de zonde in Hem uitswerkt, maar den zondaar pleit gij vrij.

Daarom moet even streng de tegenwaarheid: de verantwoordelijkheid van den mensch worden gehandhaafd.

De verbondsgedachte is kostelijk en den geloovigen tot onnoemelijke troost.

Gij kunt die eigenlijk niet op de spits drijven.

Maar wel kunt gij er zoo uitsluitend op staan, dat gij de tegenwaarheid, n.l. de vrijmachtige verkiezing Gods, vergeet.

En dan spreekt gij ieder, die in eenige relatie tot het verbond staat, zalig.

En dan verklaart gij allen, die gij tot het verbond rekent, in den hemel.

Dan heeft het persoonlijk geloof voor u geen waarde meer.

De Heere werkt langs de verbondslijn.

Zeer zeker.

Maar de verbondslijn wordt gesneden door de verkiezingslijn.

En langs die verkiezingslijn werkt Hij ook.

Het resultaat daarvan is, dat niet al het zaad der geloovigen het eeuwige leven beëft.

Dat er ook Ismaels, Ezau's en Judassen geboren worden.

Welnu, niet anders staat het met de kerk.

Er zijn er, die met zulk een eenzijdigheid belijden te behoren tot de heilige, algemeene, christelijke kerk, dat de kerk in haar aardse verschijningen hun bijzaak wordt.

Dat zij de daad, waarmee Christus haar instelde, veronachtzamen.

Dat zij onverschillig staan tegenover de kerk als openbaring van het lichaam van Christus.

Zij rekenen alleen met de kerk in haar wezen, maar niet in haar vorm.

Alsof er ooit wezen bestaan kon zonder vorm!

Alsof God aan het scheepsel en aan Zijn kerk wel het wezen heeft geschonken, maar de vormbepaling aan den mensch overliet!

En zij gaan er prat op; ik behoor tot de heilige, algemeene, christelijke kerk en voorts zijn de uitwendige kerken met haar kansels en ambten en belijdenissen voor mij gelijk.

Dat zijn dan de meest konsekwenten.

— Ook Kerkisme ?

Wanneer kerkelijke politiek per se als kerkisme is af te keuren, mag het dan wel geoorloofd geacht, tegen de verkiezingen een Gereformeerd kerkgebouw af te staan voor vergaderingen der anti-revolutionaire kiesverenigingen, zoo vroeg men ons.

Men meende hierin ook een vorm van kerkisme te zien.

Toch is het tegendeel het geval.

De opmerker zal het ons wel niet euvelduiden, maar in zijn vraag openbaart zich een van die kleinere vormen van kerkisme, die wij buiten beschouwing lieten.

Gaarne grijpen we dan in deze dagen de gelegenheid te baat, om daarop eens te wijzen.

Het is zonder tegenspraak een overschatting van het kerkelijk instituut, wanneer men het zijn stempel laat zetten op hout, steenen, ijzer, architectonische vormen en bouwkundige uitvoering.

Bij verkorting mag men spreken over een Gereformeerd kerkgebouw, maar serieus zal niemand onzer die terminologie in bescherming nemen. Niet het kerkgebouw is Gereformeerd. Maar de kerk, welke daarin vergadert.

Het gebouw maakt het alleen mogelijk, dat die kerk kan vergaderen.

Het is een onmisbaar hulpmiddel.

Of men dan niet bepalen mag, dat dit gebouw uitsluitend voor kerkelijke doeleinden mag worden gebruikt?

Ongetwijfeld heeft een kerkeraad daartoe het recht.

Toch zou het niet verstandig zijn, dit recht in wet om te zetten.

Allereerst niet, omdat men daardoor licht een kerkistisch insluipsel invoert.

Maar vervolgens ook niet om konsekwent te blijven.

Als een onzer kerken afbrandt, dan zal men in den tijd, dat de kerk wordt herbouwd, gaarne gebruik maken van een vergaderzaal, die maar eenigszins geschikt lijkt.

Dan durven we het aan zelfs concert- of toneelzaal te huren.

Want wij weten het maar al te goed: 't zit 'm niet in het gebouw.

Maar wanneer we, als het eigen kerkgebouw gaaf en ongeschonden staat, het toch daarin waar zoeken, dan zijn we in tegenspraak met onszelf.

Niet, dat het kerkgebouw mag verhuurd of afgestaan voor elke vereeniging, die zich aanmeldt!

Natuurlijk niet.

Een kerk is vooreerst geen financiële onderneming, die overal geld uit ziet te slaan, zonder te vragen naar het doel.

Dit sta voorop, dat de vergaderingen, welke in onze kerkgebouwen toegelaten worden, niet rechtstreeks of zijdelings of door zoogenaamde neutraliteit den kerkelijken arbeid mogen afbreken.

Wanneer men aan een vereeniging als de Dageraad zijn kerkgebouw verhuurde zou dit gruwzame verdraagzaamheid of onverantwoordelijke zeldzucht zijn.

Ook vereenigingen, welke uitsluitend of voornamelijk dienen om stoffelijke belangen na te jagen, moet men het kerkgebouw onzeggen.

Indien men de deuren opende b.v. voor een stakingsmeeting, zou dit in strijd komen met het geestelijk karakter der kerk, die haar gebouw heeft af te staan.

Maar in andere gevallen rust dikwijls op den kerkeraad of commissie van beheer de morele plicht om het gebouw te leenen, ook aan andere samenkomsten dan de kerkelijke.

In den regel denkt men er dan ook niet over, om voor een Uniere, voor Jongelingsverenigingen, voor Comité's van christelijke winterzinnen, voor de Vrije Universiteit of voor Pro Rege, het kerkgebouw te weigeren.

Maar waarom dan aan een onzer kiesverenigingen wel?

Men zegt: dan kiest de kerkeraad op politiek gebied partij.

Dit is niet geheel juist.

Wanneer een kerkeraad of een commissie zijn kerk afstaat doen zij dit niet krachtens eenig kerkelijk ambt, maar als de bezitter van een gebouw.

De kerk als zoodanig heeft hiermee niets te maken.

Zij schrijft geen politieke samenkomsten uit.

Zij stuurt geen convocaties om bekende sprekers te komen beluisteren.

Dit gaat geheel buiten haar om.

Haar raad of meestal gecommitteerden van dien raad beslissen of een vergadering in het kerkgebouw toelaatbaar is of niet.

En dan moet het natuurlijk geacht, dat deze gecommitteerden aan zulk een kiesvereniging het kerkgebouw in huur afstaan, die het dichtst staat bij de politieke gevoelens van de overgrote meerderheid van de leden der Gereformeerde Kerk.

Aan het Hervormde Jongelingsverbond zal men de kerk niet afstaan, maar zal dit verwijzen naar kerkvoogden van een Hervormde Kerk. Maar met open deuren zal men den Bond van Jongelingsverenigingen op Gereformeerden grondslag erin ontvangen.

Zoo kan men de Christelijk-Historische Kiesvereniging zonder beraad in overweging geven een Hervormd kerkgebouw aan te vragen. Want er zijn weinig leden der Gereformeerde Kerk, die zich daarbij hebben aangesloten.

De massa behoort tot de anti-revolutionaire partij. Daarom heeft men dan ook op een eventueel verzoek van die partij gunstig te beschikken.

Indien in een plaats een zeer geschikt lokaal voor groote samenkomsten is, aan alle eischen ook van ventilatie, reinheid enz. voldoende, dan kan de kerkeraad gevoeglijk de vereeniging verzoeken zich daarheen te wenden.

Maar dit komt hoogst zelden voor.

Onze kerkgebouwen bieden de beste gelegenheden.

Dat dan onze kerkeraden geen gewetensbezwaar maken, doch de noodige souplesse toonen.

Het gaat immers ook op politiek gebied bij ons om de eere van den Drieënige. Dien wij in onze kerkgebouwen nederig dienen.

— De Sadhoe.

In mijn pers-schouw van de vorige week beloofde ik in een andere rubriek op deze merkwaardige verschijning terug te komen.

Inmiddels is deze taak mij vergemakkelijkt, doordat een geachte correspondent haar indrukken in ons blad wilde plaatsen, welke thans onder „Zending en Evangelisatie” opgenomen zijn.

Inderdaad werpt haar stuk een licht op den Sadhou Soendar Singh, dat men uit andere verslagen niet opving.

Reeds werd in onze kringen gevraagd: waar heeft de man zoo vlog de tale Schleiermachers en Ritschls aangeleerd? Waarom liet hij al den nadruk vallen op de ervaring en zweeg hij meer dan ons lief is over de Heilige Schrift als norm?

Door onze correspondenten zal men zich veelzins gerustgesteld gevoelen. Zij toch verklaarde, dat de Sadhoe geen ervaringen als echt erkende, dan die de toetsing van Gods Woord hadden doorstaan.

Daardoor komt deze Oostersche broeder ons opeens nader te staan.

Ook kon men de opmerking beluisteren: waarom heeft hij niet liever in zijn vaderland, waar hij zoo noodig is, dan Europa te bereizen? Men oordeele niet over zijn innerlijke motieven. Maar doet het niet dankbaar aan uit den mond van een Christusvolgervan van vroeger te vernemen, dat hij zijn Zaligmaker vond? Hebben wij er geen behoefte aan in de leer van de katholiciteit der kerk te worden gesterkt? Men kan tegen de manier, waar op men hem liet optreden, bezwaar hebben maar wat zou er tegen zijn optreden als zoodanig zijn.

Uit alles blijkt, dat zijn christendom nog in een primitief stadium verkeert. Ik kan het mij dan ook begrijpen, dat sommigen verklaarden: wij hooren onze eigen dominees liever.

Maar dat primitieve christendom heeft toch ook iets bekoorlijks. Het kinderlijke spreekt er zoo uit. Dat ongekunstelde, zich geheel opofferende, onvoorwaardelijk vertrouwende heeft iets benydravans.

Natuurlijk mogen wij niet wenschen daartoe terug te keeren.

Ook hier geldt het woord van Paulus: Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overleide ik als een kind, maar wanneer ik een man geworden ben, heb ik teniet gedaan, hetgeen eens kinds was.

Wanneer, mede door den arbeid van dezen Sadhoe het christendom in het land van Boeddha doorwerkt, zal het vanzelf tot meerdere dogmavorming komen.

De geschiedenis der kerk stelt dit als een wet.

En wij zouden weleens een blik in de toekomst willen werpen om te zien, hoe het proces van formatie, deformatie en reformatie daar zal verlopen.

De Westersche christenen hebben hier zeer zeker een taak.

En wel allereerst om het meerder licht hun geschonken, daar te laten schijnen.

Maar vervolgens ook om daar het christelijk geloof te doen opbloeien uit eigen wortel en geen Westersche denkbeelden en gebruiken aan zijn takken op te hangen, gelijk lichtjes aan een kerstboom.

Er moet contact zijn. Maar alleen zulk een contact, dat de eigen aard van het christendom daar bewaard blijft.

Dit stelt voor een moeilijk probleem.

Men zij uiterst bezorgd om storend in te grijpen. Aangenaam was het ook, dat de Sadhoe onder geen voorwaarde geld wilde accepteren.

Voor een ontgoocheling als bij den Pers Ismael Adams zal men alzoo bewaard blijven.

Ge dan de bede op, dat onder de aanhangers van het Boeddhisme en Hindoeïsme sterker ruische de lieflijke Naam, die hemel en aarde vereenigt te zaam.

HEPP

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Sadhou Sundar Singh.

Velen hebben in deze afgelopen dagen den Sadhou Sundar Singh gehoord en zeer verschillend zijn de indrukken door zijn optreden opgewekt. De genen, die meenden een groot redenaar te hooren, zijn misschien teleurgesteld en zij, die dachten, dat hij kwam met nieuwe inzichten, die tot oplossing van allerlei voor ons bestaande problemen zouden medewerken, moeten dit eveneens zijn. Ook wie scherpzinnige uiteenzettingen van diepe theologische kwesties meenden te zullen hooren, ontvingen niet wat zij verwachtten.

Nem het was geen nieuw Evangelie, dat hij bracht, ook geen nieuwe openbaring, om het oude Evangelie pasklaar te maken voor onzen tijd. Hij predikt niets anders dan het oude, zuivere Evangelie. Jezus Christus, gestorven en opgewekt, de eenige naam, die onder den hemel gegeven is, waardoor wij kunnen zalig worden. En dit Evangelie predikt hij zoo eenvoudig, dat wij denken: ja, dit weten wij alles wel even goed, waarom moet hij daarover nog komen spreken, terwijl sommigen zelfs van oppervlakkigheid spreken.

Maar wie daar die rustige uren in het Luntersche conferentieoord hebben medegemaakt, waarin hij antwoord gaf op vele vragen, die hem gesteld werden, die weten wel, dat van oppervlakkigheid hier geen sprake kan zijn. Die weet, dat de man, die gedreven werd, als jongen reeds, door een dorst naar de waarheid, zoo sterk, dat zijn leeraar tot hem zeide: „Voor zulk een hartstichtelijk verlangen kan op deze aarde geen bevreemding bestaan; misschien in de toekomst?“, dat deze man zich niet gemakkelijk zou laten bevredigen. Al de wijsheid van Boeddhisme en Hindoeïsme hadden hem onbevredigd gelaten, hoewel hij ze

ijverig bestudeerd had, en de ware wijsheid vond hij slechts in het evangelie.

Die intense eenvoud van zijne wijze van prediking treft ons sterk en wij, theologiseerend aangelegd als wij zijn, moeten er eerst aan wennen, maar dan zien wij opeens, dat hij den weg gegaan is, door Jezus aangewezen: Indien gij u niet verandert en wordt gelijk de kinderkens, zoo zult gij in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan. Hier blijkt het kinderlijk eenvoudige de hoogste wijsheid niet uit te sluiten, integendeel goddelijke wijsheid te zijn.

Deze indruk wordt nog versterkt door zijne groote bescheidenheid en nederigheid, door de volstrekte afwezigheid van eenig effectbejag. Zeker, zijne verschijning in het lang zalmkleurig Sadhoukleed valt op, maar de groote kalme van zijn optreden, doet dit opvallende weer vergeten. Die intense bescheidenheid komt altijd weer naar boven. Zoo bijvoorbeeld als hij zegt:

„Als ik zelfs, die Jezus gehaat heb en die de Heilige Schrift verscheurd heb, zooveel rijke zegeningen van God heb ontvangen, hoeveel meer kunt gij dan ontvangen, die nooit zulke dingen tegen Hem gedaan hebt.“

Geen oogenblik denkt hij er aan het vele lijden en de ontberingen om Christus' wil gedragen, van eenige betekenis te achten. In Indië wil hij nooit spreken over de wonderen, waardoor God hem verscheidene malen gered en geholpen heeft, omdat hij ondervonden heeft, dat de mededeeling daarvan niet leidt tot verheerlijking Gods, maar tot aanbidding van hemzelf, daar de menschen meenen, dat een man, voor wien God zulke wonderen doet, een heilige moet zijn.

Maar wat het meest treft is wel de sterke nadruk, dien hij legt op de groote noodzakelijkheid van altijd weer terug te keeren naar de kern van alle geestelijk leven: het zijn en het blijven in Christus. Als middel daartoe noemt hij telkens en telkens weer gebed en meditatie over het Woord van God. Het gebed, de gemeenschapsoefening met God is het voornaamste. Het mag niet zijn een afbedelen van allerlei gunsten en gaven, zooals ons gebed zoo dikwijls is, maar een spreken tot God en vooral een luisteren naar God. God beantwoordt zulk gebed; dat is het spreken van den Heiligen Geest in onze ziel. Maar wij moeten ertoe overpassen, dat wij ons niet vergissen en daarom moeten wij iedere vermeende ingeving des Geestes in ons hart weer toetsen aan de Heilige Schrift. Groot is het gevaar voor zelsuggestie en dus alles wat in strijd met de Heilige Schrift zou zijn, moeten wij verwerpen, want dat kan geen ingeving des Geestes zijn.

Door gebed en meditatie van de Heilige Schrift blijven wij in Christus en zoolang wij in Hem zijn, zijn wij sterk in verzoeking, dan kan geen twiifel ons overvallen. Altijd weer ontvangen wij door het gebed de uitredding, maar dan moet het gebed geëfend zijn, het moet de voortzetting zijn van een zeer intense gemeenschapsoefening met God, in de oogenblikken, dat wij ons dicht bij Hem gevoelen.

Zulk een gemeenschapsoefening met God, zulk een leven in Christus waarborgt ook het leven in vrede en blijdschap, dat het leven eens Christens moest zijn. Ook zonder dit kan er wel geestelijk leven zijn, maar het is er mede, als met een menscheverlamd aan armen en beenen, die toch wel leeft, maar hoe jammerlijk is dit leven geknot!

Hoewel zeer sterk den nadruk leggende op deze geestelijke vreugde is daar toch bij den Sadhou geen zweem van geëxalteerdheid. Al zijne opvattingen zijn zoo gezond en nuchter, zoodat zij ook ons nuchtere Hollanders niet hinderen. Maar juist uit die nuchterheid spreekt de volstrekte realiteit, die deze dingen voor den Sadhou hebben.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XXXVII.

33. Kerkerads-Protocolen der Hollandsche Gemeente te Londen, 1569—1571. Werken der Marnix-Vereeniging. Serie I. Deel I. Utrecht, Kemink en Zoon, 1870.

De wrijving van verschillende richtingen op kerkelijk en theologisch gebied had in 1868 de behoefte doen gevoelen om de geboortelieden der Reformatie te herzien. Betrekkelijk gebrekkig toch was de kennis, die men nog had van de allereerste geschiedenis der Hervorming in ons vaderland. En dit was te verklaren uit de omstandigheid, dat de oorkonden, waaruit die kennis moet worden geput, weinig bekend, bijna ontoegankelijk en nagenoeg onbearbeid waren.

Hoe noodig een verzameling van zulke officiële stukken is ter juiste beoordeeling van het verleden, hebben onze vaders zelve ingezien daar op de Synode te Emden van het jaar 1571 aan Marnix van St-Aldegonde reeds die taak werd opgedragen. In de artikelen 48, 49 en 50 toch staat als besluit vermeld, dat Marnix namens de Synode verzocht zou worden een historie te schrijven van wat op het gebied der Nederlandsche Gerefor-

Vele andere aanhalingen zouden nog te geven zijn. Hoe opmerkelijk zijn zijne beschouwingen over de zending:

„Denk niet, dat gij ons een godsdienst moet brengen. Wij zijn veel godsdienstiger dan gij. Maar breng ons enkel en alleen Jezus Christus. En deze kan slechts gebracht worden door zendelingen die in hun geheele leven toonen dat Jezus Christus in hen woont. Wie dit doen wil door argumenten en redeneeringen kunnen werkelijk wel thuis blijven, want daarin zijn de Hindoes veel sterker.“

Hoe diep ontroerend zijn antwoord op de vraag, wat hij als het onderscheid voelde tusschen Bouddha en Jezus als Heiland:

„Bouddha was maar een man zonder God, die nooit over God sprak en Hem niet kende, hoe zou het mij mogelijk zijn ook maar een vergelijking te maken tusschen hem en mijn Heiland!“

Heeft de Sadhou ons iets te zeggen? Heeft zijne prediking voor ons eenig nut? Ongetwijfeld. De Lindenborn gaf zeker uiting aan de gedachte, die in veler hart leefde, toen hij bij de sluiting der conferentie, in het gebed uitsprak onze diepe beschaamdheid, dat wij, sedert eeuwen Christenen, zoover achterstaan in de verwerkelijking van den grooten rijkdom van het leven in Christus bij dezen man. Kan het ook zijn, dat wij zoo verstrikt zijn in allerlei theologische, maatschappelijke, politieke kwesties, die geen van allen de kern raken, dat wij die kern uit het oog verliezen? Arm van geest blijft ook nu voorwaarde voor het ontvangen van het koninkrijk der hemelen en voor wijzen en verstandigen blijft het verborgen en het is hun een dwaasheid. Bij het hooren van den Sadhou en bovenal bij het hooren der beschouwingen over zijn optreden, zijn het deze gedachten, die zich met kracht naar voren dringen en die ons noodzaken tot ernstige zelfkritiek. Wij kunnen niet anders dan God danken, dat Hij dezen man tot ons gezonden heeft, een man, zoo kennelijk door Hemzelf geleerd, voor wie de Heilige Schrift wezenlijk geestelijk voedsel is; die daar volkomen onbevooroordeeld tegenover staat en daaruit toch weer naar voren brengt de eeuwige kern, zoo zuiver, zoo heerlijk, dat door Jezus en in Jezus alleen heil te vinden is. Deze kern, wij bezitten die ook, maar hoeveel is daaraan toegevoegd, dat de alles beheerschende beteekenis daarvan, en daarvan alleen dreigt uit het oog te doen verliezen! Hoeveel tijd, hoeveel krachten worden niet besteed aan datgene wat aan den omtrek ligt, welke oneindig beter dienstbaar gemaakt konden worden aan het steeds dieper doordringen in die kern. Hierdoor zou ook zooveel meer licht op al die vragen, problemen en moeilijkheden geworpen worden, zoodat in vervulling zou gaan het woord van Christus: zoekt eerst het koninkrijk Gods en al deze dingen zullen u worden toegeworpen.

En ten slotte: is het voor ons niet meer noodig, nog eens bepaald te worden bij de noodzakelijkheid van gemeenschapsoefening met God en diepgaande bijbelstudie? Lezen wij niet veel meer over den Bijbel, dus over datgene, wat God door Zijn Woord tot anderen heeft gezegd, dan dat wij den Bijbel zelf lezen, zóó lezen, dat God zeggen kan wat Hij tot ons persoonlijk te zeggen heeft? Gelukkig ja, ook onder ons zijn er velen, wien deze beschuldiging niet treffen kan, maar er zijn ook groote kringen van werkelijk medelevende Christenen voor wie eene dergelijke aansporing verre van overbodig is. Vooral wij Gereformeerden loopen dit gevaar, juist, omdat God ons mannen geschonken heeft, die zoo diep zijn ingedrongen in den rijkdom van Gods Woord. Maar hoe dankbaar wij ook zijn voor wat zij ons lieten zien en hoe wij daardoor ook geholpen worden, per slot van rekening kunnen

meerde Kerken sedert eenige jaren was voorgevallen, inzonderheid van die dingen, die betroffen de stichting der kerken, haar vervolging, de afwerping en wederoprichting der beelden, de volstandigheid der martelaars, Gods oordeelen tegen de vervolgers, de veranderingen der politiek, enz. Alle predikanten en anderen, die dit werk ondersteunen en bevorderen konden, zouden naarstig uitvorschen en onderzoeken alles wat tot zoodanige historie diende, en dit schriftelijk toezenden aan hen, die hiertoe verkozen waren, die het vervolgde aan Marnix zouden doen toekomen.

Aldegonde heeft aan den hem opgedragen last evenwel niet kunnen voldoen. En de niet-verwezenlijking van dat plan, aan zoo bekwame handen als die van den grooten Marnix toevertrouwd, moet als een onherstelbaar verlies voor de Nederlandsche kerkgeschiedenis ten hoogste betreurd worden.

Men zal nu echter beseffen, waaraan de Marnix-Vereeniging, die in 1868 onder het eerevoorzitterschap van Groen van Prinsterer te Utrecht opgericht werd, haar naam ontleende. Zij stelde zich ten doel om de oorkonden van de vroegste periode der Nederlandsche Hervormingsgeschiedenis op te sporen, te verzamelen, en in bruikbare uitgaven ter beschikking van het belangstellend publiek te stellen.

In een keurig gestileerd programma, gedateerd November 1868, werden breedvoerig de redenen ontvouwd, waarom aan de uitgave van deze oorkonden behoefte bestond, waarom thans het oogen-

wij alleen leven van het geestelijk voedsel, dat wij voor ons zelf direct uit Gods hand ontvangen. Wat ons gebed betreft, in hoeverre dit voor ons nog voornamelijk een afbedelen van gaven en gunsten is, of reeds een verborgen omgang met God, een spreken tot God, maar bovenal een luisteren naar God, dit moet ieder voor zichzelf uitmaken. Maar niemand klage over gemis aan rijkdom van geestelijk leven, die niet in nederigheid van geest en eenvoud van hart den weg gaat, die waarlijk niet alleen de Sadhou, maar vele anderen door alle eeuwen heen bewandeld hebben en bevonden hebben, dat alleen tot het Leven leidt.

C. M. VAN ASCH VAN WIJCK.

LITERATUUR EN KUNST.

Litteraire vriendschap.

In den jeugd-omgang met boeken is ook iets, dat aan de bekende „school-vriendschap“ doet denken. Een heel apart soort vriendschap van eenigszins verdachte kwaliteit!

Je zit naast elkaar in hetzelfde schoolbankje, je ademt tezamen hetzelfde luchtje, je deelt met elkaar angsten, knikkers en oorvijgen. Je kunt je niet voorstellen, dat er aan zoo'n vriendschap ooit een einde kan komen, nog wel zonder „finale“! En toch gebeurt het, bijna zonder uitzondering, dat het onbeleeft leven de twee „dikke“ vrienden van elkaar wégdruwt, en het vreemdste is, dat ze het heelemaal zoo erg niet vinden, elkaar kwijt te zijn geraakt in het gedrang van de nieuwe wereld, zonder zelfs fatsoenlijk afscheid te hebben genomen.

Het was een vriendschap als van twee galei-boeven, die door het iot aan dezelfde roeibank zitten geketend; als van twee reizigers, die 's zomers in 't zelfde pensionnetje een paar weken lang de nauwe veranda en gammele kapstok deelen. 't Was de ontmoeting van „schepen, die voorbijgaan in donkeren nacht“.

Een heel eigensoortige vriendschap!

Geen komediespel of auto-dessuur, — wél echt emotioneel, natuurlijk als een grasscheut, die plotseling, uit een weggewaaid zandje, over den rand van een dakgoot groeit, — maar kortstondig, niet passend in den eenmaal aangenomen levensvorm, niets anders achterlatend dan stoffage voor verbleekende herinnering.

Ook boeken kunnen zulke „voorbijgaande schepen“ zijn, boeken, die je in je jeugd hebt ontmoet. Je klampte nieuwsgierig het geheimzinnig schip aan, er klonk een luidrechtig ahoi, en je zat een paar uurtjes, dadelijk intiem, te gezelschap, maar straks, als het anker valt in een andere haven, en nieuwe „vrienden“ naast je aan het rooktafel-tje een conversatie beginnen, is „dat andere“ al bijna uit het bewustzijn vergleden en ge vraag: Hoe was dat ook weer?

Krijg nu nog eens zoo'n jeugdboek in handen, zoo'n oude Stretton, die je week en sentimenteel, ook vroom, of een Verne, die je dol maakte, en, — als ge tenminste door den modernen tijd eenigszins aangeraakt zijt en de gelouterd-literaire smaak u niet geheel vreemd bleef, — zult ge, bij de opkomende aandoening van dankbaarheid voor nooit wederkerende jeugd-sensatie, toch het gevoel van teleurstelling niet kunnen onderdrukken. Met uw nuchtere groote-menschen-oogen ziet ge het mooie boek van vroeger als een papieren draak. Na een paar bladzijden te hebben gelezen, zucht ge verwonderd: Hoe heb ik dat vroeger kunnen genieten? Zelfs de meest oprechte piëteit, waartoe ge u verplicht acht, is niet in staat dit doode boek weer levend te maken.

blik voor die uitgave gekomen scheen, en waarom een taak, als deze uitgave bedoelde, alleen door een Vereeniging kon worden ondernomen.

De Marnix-Vereeniging beoogde dus iets dergelijks als de Parker-Society in Engeland, en de Société du Protestantisme in Frankrijk. Haar Bestuur bestond uit de heeren: G. Groen van Prinsterer, Eere-voorzitter; A. W. van Beek Calkoen, Secretaris-Penningmeester; W. G. Brill, B. ter Haar, A. Kuyper en J. J. van Toorenbergen. De werken der Vereeniging waren niet in den handel, maar werden gratis aan een ieder toegezonden, die zich tegen een jaarlijksche contributie van f10 bij den secretaris, den heer Mr A. W. van Beek Calkoen te Utrecht, als lid der Vereeniging aanmeldde.

Aangemoedigd door de ondersteuning, naar van meer dan ééne zijde geboden, stelde de Vereeniging zich voor een aanvang te maken met de publicatie van hetgeen in de Londensche en Emdensche archieven belangrijks werd gevonden, om allengs tot de openbaarmaking van de kerkelijke archieven in ons eigen land over te gaan. Tot 1600 wenschte men de verzameling uit te strekken.

De uitgave der werken zou, naar het voorloopig vastgestelde plan, in drie Serien geschieden, waarvan de eerste Kerkerads-protocolen, de tweede Synodale Acten en de derde Memoriën en Brieven zou bevatten.

Allereerst werd nu de uitgave ondernomen van het archief der Hollandsche Gemeente te Londen. En zoo bevatte dan Serie I, Deel I de Kerkerads-

Het werd uitgesproken, dat hij het wel voor dijs als het vortrotsch eens k

Maar ontmoet de kuischap en rijpe op hun Door in onzen leeg van on het pro Maar heeft k We k onrijphe laren z merken Niet gelijken over ee Er z jels n zelfs n heid n Ik ne van d noch o een kuz geschen rein ku landsch landsch

Wat l tuurinf brand? Ge m even on satie, d rechte c Eere ljkheid — nu c om bijk Wat v De te zekeren den ko en in d den wo onder E krijgen“ tafereel boomtal scheldna sten ind te gille En d den jon gedetail trus Sta verlijed „zijn s jas nog

Protocol vember spronke van den Londen bewaarc per, die reeds e verworv aanteeke daar er alphabe talrijke kan bev gevoegd Toen der Ned Emden, hadden haar we de uitga Synod en uitge De be Gemeen studie b Protoc kerk te van Sch

5. De